

Prædiken Juleaften

Luk. 2, 1-14

Dette hellige evangelium skriver evangelisten Lukas: Og det skete i de dage, at der udgik en befaling fra kejser Augustus om at holde folketælling i hele verden. Det var den første folketælling, mens Kvirinius var statholder i Syrien. Og alle drog hen for at lade sig indskrive, hver til sin by. Også Josef drog op fra byen Nazaret i Galilæa til Judæa, til Davids by, som hedder Betlehem, fordi han var af Davids hus og slægt, for at lade sig indskrive sammen med Maria, sin forlovede, som ventede et barn. Og mens de var dér, kom tiden, da hun skulle føde; og hun fødte sin søn, den førstefødte, og svøbte ham og lagde ham i en krybbe, for der var ikke plads til dem i herberget. I den samme egn var der hyrder, som lå ude på marken og holdt nattevagt over deres hjord. Da stod Herrens engel for dem, og Herrens herlighed strålede om dem, og de blev grebet af stor frygt. Men englen sagde til dem: »Frygt ikke! Se, jeg forkynder jer en stor glæde, som skal være for hele folket: I dag er der født jer en frelser i Davids by; han er Kristus, Herren. Og dette er tegnet, I får: I skal finde et barn, som er svøbt og ligger i en krybbe.« Og med ét var der sammen med englen en himmelsk hærskare, som lovpriste Gud og sang: »Ære være Gud i det højeste og på jorden! Fred til mennesker med Guds velbehag!« Lukasevangeliet 2,1-14

...[de første to en halv takt af Stravinskijs *Sacre du Printemps*]. Har usikkerheden, uroen over det uvante bredt sig? For ja, dette forstyrrende indbrud fra orglet var meningen. Men hvilke legendariske, forstyrrende toner. Det var denne fagotsolo, der indledte den russiske komponist Igor Stravinskijs banebrydende og skandaleombruste musik- og balletværk, *Våroffer* – en af musikhistoriens største skandaler, der elektrificerede det Paris, hvor det havde urpremiere den 29. maj 1913 og sendte trykbølger udover hele den vestlige del af verden: Fra Paris til Moskva til New York. Og disse undseelige, første toner af værket var nok til at udløse et postyr ikke set magen til ved et musikstykses førsteopførelse.

”Det var en ny slags vild ukunst og samtidig kunst”, forklarede et af øjenvidnerne [Harry Graf Kessler] til det 20. århundredes musikalske begyndelse, og fortsatte: ”Al form ødelægges, men noget nyt dukker pludselig op af kaos”. Uden at jeg gider at tale om corona en dag som i dag, kan vi måske håbe, at pandemiens kaos og forstyrrelse vil lade en ny og bedre tid dukke op.

Og sammenligningen med Stravinskijs *Vår-*

offer er ikke helt i skoven. For Stravinskij's musik blev anslaget til det 20. århundrede, i sig selv det grusomste århundrede i menneskehedens historie. Balletten, som Stravinskij satte musik til, er i sig selv grusom. Dens klimaks er en hedensk menneskeofring, passende som ouverture til Den Store Krig, 1. verdenskrig, der fulgte kort tid efter. Musikkens nye udtryk virker ikke særlig revolutionerende på os i dag, men dengang var der kommet noget nyt til verden: rytmens, den barbariske, nedbarberede, dissonante musik var kommet. Det var et farvel til skønheden, romantikken, æstetikken og den kristent inspirerede musik.

Allerede under de første takter af *Våroffers* premiere blev der uro på rækkerne. Prustende latter, hånsord, piften, da fagotten satte i – ubehaget ved dette helt nye og anderledes nedbrød formerne. Overalt vaktet publikum til live og stillingtagen, tumulten tog så meget til, da pariserne opdagede, at dette var alvor, at folk skreg deres utilfredshed ud. Danserne hørte ikke musikken, koreografen råbte trinnene til danserne, og just ved indledningen til 'forfædrenes ritual', selve ofringen, blev det så grelt, at lysene blev slukket, og da lyset lidt efter blev tændt på ny, havde publikum den foruroligende fornemmelse af, at de var blevet scenen og danserne var publikummet. Tilskuernes reaktion, deres afsky, deres forbløffelse over denne blasfemi, var måske netop, hvad komponisten havde ønsket sig. De var afsløret.

Da det blev morgen efter denne første Våroffers aften, denne musikhistoriske første-

gangsbegebenhed, skrev Le Figaro: "Scenen repræsenterede menneskehedens ... men russerne, altså Stravinskij, koreografen, danserne, de vidste ikke, at franskmændene straks begynder at protestere, når dumheden har nået sit lavpunkt". Men, men – Stravinskij's dristige stykke var slet ikke dumt. Det blev spillet under usle vilkår til denne premiere, og alligevel ændrede det musikhistorien:

Den verden og den musik, der var før, kunne aldrig komme tilbage uden bevidstheden om, at der fandtes en anden lyd, et andet bud på, hvordan musik kunne være.

Da dagen gryede den maj-morgen i Paris 1913 var al musik, der ikke forholdt sig til dette nye fanget i en gammel pagt, en fortid, der ikke var mere. De gamle dage endt, den nye tid begyndt.

Og så, uagtet *Våroffers* hedenske brud med kristenhedens og den vestlige musiks skønhedsideal, så er vi juledags morgen i krybben i Betlehem. Det gamle ender, det nye begynder. Men krybben, den var heller ikke noget æstetisk skønt eller smukt. Den var forargelig. Den var ingen køn lille julekrybbe.

"Der måtte de (Maria, Josef og Jesusbarnet) ligge udi stank og skidne strå"; prædikede vores gamle reformator Hans Tausen – munk i Antvorskov ved Slagelse – for snart 500 år siden. Her lå de, fortsatte Tausen, blandt ufornuftige, umælende kreaturer, mens alverdens høje hanser sidder øverst til bords i ypperligste mag og æder, drikker og slampamper med alt, hvad deres syndige legemer begærer. Ja, hvem tænker så på Maria, spør-

ger Hans Tausen? Hvem tænker så på den unge barselkvinde og hendes førstefødte? Nej, i lag med god mad og drikke fortøner Jesus og hans usle fødsel sig let. Og efter århundreder og årtusinders fejring af barnet født i en stald og lagt i en skiden krybbe, er al det beskidte og nedværdigende ved Vorherres menneskevordelse glemt. Forargelsen, uroen og ubehaget ved, at Gud bliver menneske under disse vilkår, den mangler. Det var derfor, I skulle bringes bare en lille smule ud af fatning med Stravinskij's skandaletoner efter Juleevangeliet. For denne juledags morgen skal vi også mærke og virkelig høre, hvordan et barn født under så ringe kår ændrer verden. Aldrig er så lidt blevet hyldet så meget, da englens sang og lovpriste Gud »Ære være Gud i det højeste og på jorden! Fred til mennesker med Guds velbehag!» Så meget musik og lovsang for et så lille barn.

Så tænk på det, når I derhjemme kigger på julekrybben: Den skal minde os om ringheden, hvor ud af det allerstørste stammer. Og formålet med julekrybben er i det hele taget, at vi skal slå følge med hyrderne på marken, gå til Betlehem, og "se det, som er sket", som det hedder i Lukas-evangeliet lige umiddelbart efter passagerne med juleevangeliet. Julekrybben skal hjælpe os med at se begebenheden for os. Derfor står krybben også så stærkt frem i f.eks. salmerne. Salmerne er små krybbespil. Melodierne er de gamle, behagelige for øregangene, alt er fra tiden før Stravinskij og musikkens nybrud. Men de gammelkendte toner slører indimellem for indholdet, for det store ny-

brud julenat: at Gud ville være med os, fødes som et menneske på skidne strå for at rejse os hver især. Verden blev aldrig den samme som før, da først Maria havde svøbt barnet og lagt ham på krybbestråene. Tiden er ny. Nåde, fred og kærlighed er kommet ind i verden.

Vi, der samler os her i kirken juledag eller lægger øre og øjne til gudstjenesterne sendt på nettet og i fjernsynet, ja, vi vil – tvivl, sorger og menneskeligheder til trods – forstå verdens gåde ud fra et Betlehems-perspektiv: Herfra går vores verden, fra Betlehem og barnet i krybben, der voksede op og blev frelseren – derfra forstår vi livet, døden og det evige. Her er trøsten og her er meningen med verden. Selvfølgelig er ingen af os ikke blinde for, hvordan mennesker også prøver at forstå verden uden barnet i krybben, hvordan mennesker, skal vi sige, vil forstå verdens gåde ud fra et Jerusalems-perspektiv:

Et Jerusalemsperspektiv, fordi ikke mange af de ledende jøder i Jerusalem, ypperstepræster, farisæere, Herodes og de andre ville tro, at Jesus og drengebarnet fra Betlehems-krybben var frelseren, var Messias. De var konformitetens opretholdere, traditionens vogtere – ja, sådan som vi selv hæger om mangt en tradition – men julenat nedbrød Gud datidens forventninger og traditioner: Se her i dette lille barn er der trøst for hvert et hjerte.

Og selvom vi, så godt som muligt i år, fejrer jul på traditionel vis, betyder det ikke, at man kan vende tilbage til en verdensforstå-

else før eller uden barnet og Betlehem. Jerusalems-perspektivet, det skeptiske og afvisende syn på Kristus og kristendommens altomskabende effekt på verden og mennesket, bliver altid falskt – fordi vi aldrig kan glemme den trøst og det under, der indtraf julenat. Gud gav sig selv til os. Det glemmer man ikke. Det kan ikke laves om.

Ja, for at bruge musikken som eksempel igen: Uanset, hvor hårdnakket en nutidig komponist ville insistere på at skrive barokmusik, romantisk musik, impressionistisk musik eller inden for hvilken som helst anden fortidig genre, så ville Stravinskijs musik, Vårøfret og skandalen altid klinge med. Nogle ting er så afgørende nye i verdenshistorien, at vi aldrig kommer bag om dem – i hvert fald ikke uden, det bliver på falskhedens præmisser.

Sådan er det også med julen. Uden barnet i Betlehem, og hvad deraf fulgte: Jesus, korset, døden, opstandelsen, bliver forståelsen af, hvem vi er som mennesker fejlagtig. Menneskets tids alene på jorden er slut. Vi kan sige, at i julens Jesusbarn giver Gud sig *hen* til os. Heri ligger det store under. Og spørg dig selv:

Hvilken Gud ville nedværdige sig på den måde? Ingen andre end en kærlig Gud! Det er virkelig nyt og skandaløst, hvis vi ser på hele menneskeheden og klodens historie. Jeg forstår så ganske godt skandalen, som troen på Jesusbarnet derfor vakte i oldtiden. Og beder samtidig til, at lidt af det skandaløse ved julen kommer igen. For tænk dig, hvor stor Gud er. Den Gud, der lader sig føde som et svagt og afmægtigt menneske, lagt

i en krybbe på skidne strå, for at vi kan se Guds kærlighed; den Gud gør det allerstørste. Synes du ikke også, at en sådan Gud er en stor og god Gud? Glædelig jul. Amen.

Rasmus H. C. Dreyer
Agersø Kirke

Salmer (Den Danske Salmebog):

Nr. 94: Det kimer nu til julefest

Nr. 120: Glade jul, dejlige jul

Nr. 99: Velkommen igen, Guds engle små

Nr. 121: Dejlig er jorden

Redaktion

Sognepræst
Adam Garff
Gentofte Kirke
adg@km.dk

Sognepræst
Andreas Riis Damgaard
Præstevang Kirke
Hillerød
ard@km.dk

Søndagslæsning
udkommer hver uge på
www.grundtvig.dk
– hvor man også
kan tilmelde sig
elektronisk nyhedsbrev
om Søndagslæsning

Grundtvigsk Forum
Farvergade 27
1463 København K
Telefon 4193 9000
vartov@vartov.dk